

Dr. Bánhidy Ferenc beszéde Semmelweis Napon, 2015. június 30., 11 óra

Tisztelt Rektor Úr, tisztelt ünneplők!

Nagy megtiszteltetés számomra a lehetőség, hogy mint kései utód, méltassam azt a lángelmét, ki a világ minden részén ismertté tette a magyar orvostudományt. Nem tűnhet pátozosnak ez a bevezető, mert az utókor szavai folyamatosan visszacsengnek, és nem győzik ünnepelni a 19.-ik század korszakalkotó zsenijét, kit egyszerűen csak az „anyák megmentőjének” neveznek.

Egy olyan genius szellemét, munkásságát, életútját idézem, ki saját kútfőből képes volt nagy szembeszélben kiállni és megküzdeni szakmai igazáért, nem önös érdekből, hanem a gyógyítás okán.

Várhatunk-e mást, s többet a ma tudós doktorától? Úgy gondolom, ha csak a felét teljesítjük elődünk örökének, méltó utódként tekinthetünk névadónk emlékére.

Amikor Semmelweis 1849-ben befejezi munkáját a Klein professzor által vezetett bécsi szülészeti klinikán, már biztosan tudja, hogy az anyák haláláért nem a miazmák a felelősek, hanem azok a bomló, rothadó anyagok, melyek a tisztátalanság miatt kerülnek az egészséges szülők szervezetébe.

Egy istenfélő embernek az a felismerés, hogy saját működéssel, a nagy betűs gyógyítással okozza ártatlan emberek halálát, egész életén át tartó lelkiismereti válságot idézett elő, és ez Semmelweisnél szigorú, céltudatos, aktív, megalapozott szakmaiságot indított el. Nem ismerve ellenfelet, légyen az a kor leismertebb orvostudósa, vagy a politikai elit részese, a tudomány meggyőző erejét használva, inspiratív módon kiállt elmélete mellett, miszerint gondos clormeszes kézmosással a betegség megelőzhető.

„Az ön tanítása a gyermekágyasok legyilkolásához vezet, s minthogy megtántoríthatatlan elhatározásom e gyilkolásnak véget vetni, ez okból határozottan szembeszállok az ön gyilkos tervével.” írta ezt Eduard Gaspar Jacob von Siebold Göttingeni professzornak. Versenyt futott az idővel, mert tanait nem fogadták el azonnal, s ő tudta, hogy minden percben anyák életeinek ezrei múlnak ezen.

Pesten folytatta szakmai működését, 1850-1855 között a Szent Rókus kórház szülészeti osztályán, ahol tudományos munkássága elismerést nyert, s felfedezésével jelentősen csökkent a gyermekágyi lázban elhunytak száma.

Az akkor Európa számos szülészeti intézetében tomboló gyermekágyi láz kb. 10% körüli szörnyű halálázási arányai mellett sikeresen érte el az 1-2%-ra való csökkenést. Lelke azonban nem nyugodhatott, a kutató, gyógyító elme nem tétlenkedhetett, mert a világ nem fogadta őszinte elismeréssel, lelkesedéssel korszakalkotó felismerését, s így tovább folytatta tudományos offenzíváját.

Számos ellenzője akadt ugyan, de ami a fontosabb, a követők tábora jelentősen nőtt. A bécsi barátok elismerésük jeléül szorgalmazták, hogy tudományos karrierje külföldön is kiteljesüljön, aminek legfőbb bizonyítéka az volt, hogy 1856-ban Klein halála után Rokitsansky javasolta a bécsi szülészeti klinika élére Semmelweis Ignácot. Londonban barátja Charles Henry Felix Routh, aki a Samaritan Free Hospital szülészeti osztályát vezette, harcos hívévé vált az asepsis elvének. Számos angol szülész kipróbálta a kézfertőtlenítést, s a tudósokat a tények meghajlásra, elfogadásra készítették.

A német professzori gárdából voltak, akik átvették a megelőzés módszerét és alkalmazták.

Amikor a pesti orvosegyetem szülészeti katedrája megüresedett, Semmelweis pályázatot nyújtott be ennek elnyerése céljából.

Megjegyzendő, hogy az egyetem kifejezett előnyben részesítette azt a jelentkezőt, aki jól beszéli a magyart. A befutó mégsem Semmelweis lett a kari tanács szavazatai alapján. Szerencsére a politika jó oldalon állt és a Helytartótanács mégis Semmelweist nevezte ki egyetemi tanárnak 1855-ben.

Ezzel végérvényesen egy egyetemi karrier indult azon tanok hirdetésére, melyek alapját képezték a később méltán világhíressé vált Lister nevével fémjelzett antisepsis protokollnak. Megfeszített odaadással oktatta az orvostanhallgatókat, s a bábaképzést is szívügyének tartotta. Maximális igényességgel képezte a jövő szülész nőit is.

Semmelweis idejében nem álltak rendelkezésre még azok a tudományosan bizonyított tények, hogy léteznek olyan patogén mikrobák, gennykeltők, melyek okként szerepelhetnek a vérmérgezés, a sepsis létrejöttében és vezethetnek a szülő nő halálához.

Pasteur és Koch munkássága adta meg az elméleti alapot ahhoz, hogy a klinikusok megfelelő elméleti háttérrel tudták gyakorlati tapasztalataikat bizonyítani.

Ebben a hiányos szakmai miliőben kellett Semmelweisnek dolgoznia. Hitét, miszerint a gyermekágyi láz kóroka megismerhető és megelőzhető, folyamatos emberi és szakmai küzdelem mellett kellett megőriznie, statisztikákkal bizonyítani, a kishitű, rangjukat, pozíciójukat féltő professzor társakkal szemben.

Sok csatát nyert, köztük például 1862-ben elrendelték a hatásos kézfertőtlenítés kötelező alkalmazását a monarchia magyarországi területén.

Professzor társai nagyra értékelték s egyre inkább hirdetni kezdték tanait, mellyel anyák ezreit mentették meg.

Hogy ő maga mit gondolt küzdelméről hangozzon el itt egy gondolata: „Ha azonban, amit isten ne adjon, nem adatnék meg nekem, hogy saját szemeimmel lássam azt a boldog időt, akkor abbéli meggyőződése, hogy ennek az időnek elébb vagy utóbb, de feltartóztathatatlanul el kell következnie halálom óráját is fel fogja deríteni.”

1865. 08.16-án meghalt a nagy elme. Halála előtt megtévelyült, eltiltották az orvosi ténykedéstől, s felesége egy Bécs melletti elmegyógyintézetbe vitte. Halálát ugyanaz a betegség okozta, mely ellen egész életében küzdött. Barátja Rokitansky boncolta fel, Bécs smelci temetőjében temették el.

A tudományos világ azóta is folyamatosan megemlékezik Semmelweis Ignácra.

„Dicsőség a zseniális főnek, aki meg nem tévesztve az uralkodó nézetek és módszerek által, egy ilyen jelentős és fényderítő igazságot ismert fel. Dicsőség a nemeslelkű férfiúnak, akinek együttérzése a szenvedő emberiséggel, hatalmas rugója volt az igazság felfedésének és továbbfejlesztésének.”

1882 írta Alfred Hegar.

„Semmelweis szelleme tekintse le közénk e percben. Íme lásd, az egész művelt világ orvosai nyújtanak neked elégtételt szenvedésedért és hálát halhatatlan nagy felfedezésedért.” 1906 Taufer Vilmos.

Duka Tivadar hazánk fia hívta fel figyelmét Listernek Semmelweis munkásságára.

” Munkái iránt csodálattal vagyok eltelve, és örvendek, hogy végre érdeme szerint becsülik meg az emléket”. 1906 Lister.

1906-ban szobrot állítottak közadakozásból a nagy orvostudós emlékére, melyet 20 éven keresztül tartó előkészítés előzött meg. A világ tudósai számos országból járultak pénzadományokkal hozzá, így is leróva kegyeletüket és elismerésüket a nagy orvos emlékének. A 20. század második felében is folytatódott a semmelweisi tanok dicsőítése, és a zseniális tudós emlékének megőrzése.

Semmelweis tengerentúli ismertségéhez és elismeréséhez erősen hozzájárult, hogy a Chicagói sebészeti múzeum hallhatatlanok csarnokában felállított 10 szoborból álló panteonban Semmelweisé az egyik, melyet 1954-ben avattak fel.

1969-ben vette fel Semmelweis nevét egyetemünk Zoltán Imre akkori rektor javaslata alapján, mely név azóta is meghatározza működésünk színvonalát, s a mára kialakult brand további töretlen szakmai munkát igényel.

1955-ben már felmerült a névváltoztatás, de az akkori hatalom ezt elvetette. A végleges időpont 1969.11.07-e volt, mely egyetemünk 200 évvel ezelőtti alapításának pontos dátuma. 2013-ban az UNESCO a világemlékezet részévé nyilvánította Semmelweis Ignác gyermekágyi lázzal kapcsolatos felfedezéseinek 1847 és 1861 között nyomtatott formában megjelent egyes dokumentumait.

Az UNESCO-döntése alapján: nemzetközi szinten emlékeznek meg 2015-ben Semmelweis Ignácról. Egyetemünk rektora emlékbizottságot hozott létre Monos Emil elnökletével.

Hölgyeim és Uraim!

Mi az az üzenet, melyet nekünk utódoknak küld a távoli múltból Semmelweis? Küzdjünk kitartóan tudományos igazunkért, vállaljuk fel a szükséges konfliktusokat, és bízzunk a jövő nyújtotta igazságban.

Az a hármas elv, miszerint a gyógyítás, kutatás, oktatás egysége kell, hogy érvényesüljön munkánk során Semmelweis életében maximálisan megvalósult. Ezt az üzenetet ajánlanám megfontolásra mindenkinek.

Végezetül tisztelt hallgatóság engedjék meg, hogy Semmelweis Ignác 7 éves korában írt versével fejezzem be megemlékezésemet.

„Túl kicsi vagyok, hogy sok mindent tudjak,
be kell, hogy érje, ha keveset adok.

Mégis kívánom, áldja meg Önt az Ég.

Rózsákkal útját, szórja hosszan be még.”

Köszönöm megtisztelő figyelmüket.